

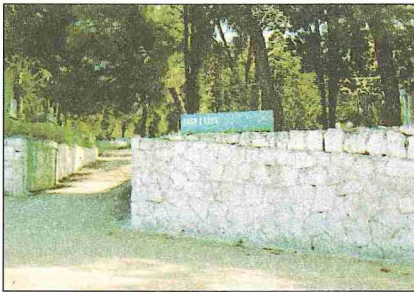
hâbeddin Paşa II. Mehmed'in sarayına sığınarak canını zor kurtarabilmiştir. Yeniçeriler daha sonra şehrin doğusunda ki tepeye çekilmişlerdir. İsyan, yeniçeri maaşlarına yarım (buçuk) akçe zam yapılarak yatıştırılmış ve o zamandan beri bu tepe Buçuktepe adıyla anılmıştır. İsyanlılar bu şekilde yatıştırılmışsa da asker artık genç padişahın yüz çevirip babasının hükümdar olmasını istemiştir.

Öte yandan Buçuktepe Vak'ası'nın II. Mehmed'i tahttan uzaklaştırmak için Çandarlı Halil Paşa tarafından tertiplenmiş olduğu yolunda kuvvetli deliller vardır. Çünkü bu olayda doğrudan Çandarlı'nın baş rakibi ve genç padişahın birinci adamı Şehâbeddin Paşa hedef alınmış, böylece Sultan II. Mehmed'in tahtı tehlikeye düşmüş ve Edirne'de bir iktidar boşluğu doğmuştur. Bunun üzerine Çandarlı'nın gizlice gönderdiği haberle 1446'da Edirne'ye gelen II. Murad yeniden Osmanlı tahtına çıkmış, Şehzade Mehmed de yanında güvenilir adamları olduğu halde Manisa'ya dönmüştür.

Osmanlı tarihinde Buçuktepe Vak'ası ile asker ilk defa politikaya alet edilmiş ve bundan böyle yeniçerilerin nüfuzu sürekli artmıştır.

Edirne'de halen aynı adı taşıyan mahallenin biraz dışında kalan Buçuktepe mevkiinde şehir mezarlığı bulunmaktadır.

Buçuktepe Mezarlığı ve mezarlığın girişi- Edirne

BİBLİYOGRAFYA :

İstanbul'un Fethinden Önce Yazılmış Tarihî Takvimler (nşr. Osman Turan), Ankara 1984, s. 47; *Die altosmanischen anonymen chroniken* (nşr. F. Giese), I, Breslau 1922, s. 70, 205; Oruç b. Âdil, *Tevârîh-i Âl-i Osmân*, s. 58-59; Neşrî, *Cihannümâ* (Unat), II, 647-657; XVI. Yüzyılda Yazılmış Grekçe Anonim Osmanlı Tarihi (haz. Şerif Başta), Ankara 1973, s. 134-135; Hoca Sâfêddin, *Tâcü't-tevârîh*, I, 375-387; Solakzâde, *Târih*, s. 173-179; Hüseyin, *Bedâiü'l-vekâyi'* (nşr. A. S. Tveritinovoy), Moskova 1961, I, 373-381; Dimitri Kanemir, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Yükseliş ve Çöküş Tarihi* (trc. Özdemir Çobanoğlu), Ankara 1979, I, 99-100; Hammer (Atâ Bey), II, 224-225; Cevad Paşa, *Târîh-i Askert-i Osmânî*, İstanbul 1299, I, 219-220; Danişmend, *Kronoloji*, I, 212-218; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, I, 439-440; Fr. Babinger, *Mahomet II le Conquérant et son Temps (1432-1481)*, Paris 1954, tür.yer.; Mustafa Akdağ, *Türkiye'nin İktisadî ve İctimai Tarihi*, İstanbul 1979, I, 383-385, 421-422; S. Shaw — E. K. Shaw, *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye* (trc. Mehmet Harmancı), İstanbul 1982-83, I, 84-87; Halil İncalcık, *Fatih Devri Üzerinde Tetkikler ve Vesikalar I*, Ankara 1987, s. 69-109; E. Verner, *Büyük Bir Devletin Doğuşu: Osmanlılar, Halk Ayaklanmaları ve Askert Feodalizm* (trc. Yılmaz Öner), İstanbul 1988, II, 100-105; Ali, "Murâd-ı Sâni Sikkeleri", *TTEM*, XIV / 14 (91) (1926), s. 82.

ABDÜLKADİR ÖZCAN

BU'D

(البعد)

Hak'tan uzak kalma anlamına gelen bir tasavvuf terimi, kurbun karşılığı (bk. KURB).

BU'D

(البعد)

Cismin boyutlarından her birini ifade eden klasik felsefe terimi.

Bu'd genel olarak "iki şey arasındaki en kısa mesafe" (boyut, imtidâd) diye tarif edilir. Kelâm ilminde bu'd, halâ* ile aynı mânâda olmak üzere, gerçek varlığı olmamakla birlikte, cisimde bulunduğu veya kendi başına var olduğu farzedilen ve cismin kendisine bürünmesine elverişli olduğu düşünülen itibarî bir boyuttur.

Klasik felsefede boşluğun (halâ) gerçek varlığı olduğunu düşünen atomist filozoflara göre bu'd, ya maddeye nüfuz edip cisimle birlikte bir araz olur ki buna "ta'lîmî cisim" denir; veya kendi başına varlığını sürdüren maddeden bağımsız soyut (mücerred) bir cevher olur,

buna da "meftûr bu'd" denir. Bu görüşte olanlar akıl, nefis, cisim, madde ve süretten ibaret beş cevhere altıncı cevher olarak "mücerred bu'd"u ilâve ederler. Boşluğun gerçek varlığı olmadığını savunan filozoflar ise mücerred bu'd görüşünü reddetmişler ve "cisimle kaim olan uzantı" anlamında bir tek bu'd kabul etmişlerdir.

Cisimlerin boyutlarını teşkil eden üç bu'ddan yükseklik (tûl), iki nokta arasındaki tek boyutlu mesafedir; buna çizgi de denir. Genişlik (arz), ilk bu'du dik olarak kesen ve onunla birlikte yüzeyi (satih) oluşturan ikinci mesafe, derinlikse (umk), diğer iki bu'du dik olarak kesen üçüncü mesafedir. Böylece bu üç bu'd bir yerde birleşerek hacmi meydana getirir. Bununla birlikte İbn Sînâ'ya göre her cismin bu üç bu'du birden taşınması ve üç yüzeyli olması gerekmez. Zira yükseklik, genişlik ve derinlikten her biri çizgiyi hatırlatır. Oysa meselâ kürede çizgi yoktur ve tek yüzeyi vardır. Aynı şekilde üç bu'd birbirinden uzun ve kısa oluşlarına göre ayırt edilir. Halbuki küpte bütün boyutlar birbirine eşit olduğundan farklı üç bu'ddan söz edilemez. Esasen cismin kendisi cevher olup ondaki bu'dlar, şekiller vb., cismin mahiyetinde bulunmayan ve ona sonradan katılmış olan arazlardır.

Astronomide bu'd, "yıldızla felek-i a'zam arasındaki mesafe" anlamında kullanılır.

BİBLİYOGRAFYA :

A. Lalande, *Vocabulaire Technique et Critique de la Philosophie*, Paris 1976, s. 236; Cemil Salîbâ, *el-Mu'cemü'l-felsefî*, Beyrut 1982, I, 213-214; İbn Sînâ, *eş-Şîfâ*, s. 61-64; Cürçânî, *Şerhu'l-Mevâkıf*, I, 485, 489-490; Tehânevî, *Keşşâf*, I, 115-116.

M. NACİ BOLAY

BUDAPEŞTE

(bk. BUDİN).

BUDİN

Bugünkü Macaristan'ın başşehir Budapeşte'nin bir kısmı olan Buda'nın Osmanlılar dönemindeki adı ve eyalet merkezi.

Macarca Buda adıyla anılmakta olup Macaristan'ın kuzeyinde Tuna ırmağının sağ yakasında yer alır. Nehrin sol kıyısındaki Peşte, Buda'nın kuzeyindeki Obuda (Eski Buda) ile birlikte bugünkü Budapeşte şehrini teşkil eder. Macaris-